

Finansdepartementet

Endast via e-post

Konkurrensverkets rapport Nya grindvaktsfunktioner i LOV

Fi2025/02401

Sammanfattning

Bolagsverket har inga synpunkter på rapportens förslag om ändringar i lagen (2008:962) om valfrietssystem (LOV), och är över lag positivt till de övriga förslag till åtgärder som presenteras i syfte att motverka kriminella eller på annat sätt oseriösa leverantörer i upphandlande myndigheters valfrietssystem.

Det är dock oklart vilken information som ska inhämtas för kontroll av "missförhållanden" genom Bolagsverkets kommande system för samordnad registerkontroll. Det är också oklart från vem denna information ska inhämtas. Bolagsverket bedömer att en översyn av skyddet för den enskildes personliga integritet kommer att behöva göras, liksom en översyn av behovet av sekretessbestämmelser till skydd för den enskildes intressen.

Bolagsverket bedömer att förslaget om att utvidga den informationsmängd avseende missförhållanden som ska ingå i den samordnade registerkontrollen kommer att medföra kostnader för såväl utveckling som drift av tjänsten hos Bolagsverket och hos de som ska tillhandahålla informationen i fråga. Eftersom den samordnade registerkontrollen är avgiftsfri behöver en utvidgning finansieras på annat sätt för att Bolagsverket ska få kostnadstäckning för utveckling, drift, förvaltning och eventuell ärendehandläggning.

Ett införande av revisionsplikt för företag med tjänsteverksamhet inom ramen för LOV behöver enligt Bolagsverket övervägas noggrant, eftersom det medför att företagare får ökade kostnader och ökad administration. Det behöver därför vara tydligt att fördelarna av att revisorsplikt införs för just dessa tjänsteföretag överväger nackdelarna.

Inledning

Det är viktigt att motverka att företag används som brottsverktyg i samhället. Det är också viktigt att komma ihåg att en majoritet av företag i Sverige drivs av seriösa näringsidkare utan syfte att använda sitt företag som brottsverktyg. Det är med den utgångspunkten som Bolagsverket vill lyfta vikten av att inte öka bördan av administrativa och rättsliga regleringar för företag, som en del av Konkurrensverkets förslag innebär. Särskilt behöver detta beaktas vad gäller förslaget att reglera sedvanliga dispositiva instrument inom avtalsrätten såsom villkor för avtalets upphörande utifrån det faktum att kommuner och regioner inte genomför den kontroll av sina avtalsparter som de är skyldiga att göra, 10 kap. 7 § kommunallagen (2017:725).

Bolagsverkets yttrande begränsas till de förslag i rapporten som rör myndighetens verksamhet, dvs. de förslag som rör ytterligare utredning av *dels* en vidareutveckling av systemet för den samordnade registerkontrollen, *dels* förslagen om en utökad revisorsplikt.

6.3.5 Ytterligare stödregler ska införas avseende utredningen av uteslutningsgrunderna

Som regel innefattar ett upphandlingsförfarande att referenser från tidigare uppdrag inhämtas, jfr. 14 kap. 5 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling. Det är därför oklart vad Konkurrensverkets förslag att lagreglera referenstagningen syftar till. Det finns också en uppenbar risk att en leverantörs avslutande av tidigare kontrakt tillmäts allt för stor betydelse i förhållande till dennes erfarenheter och kunskap av att tillhandahålla tjänsten i fråga. Ett kontrakts avslutande är ofta ett resultat av förhandling mellan parterna, där olika syn på leverans av avtalade prestationer sannolikt föreligger. Att en domstol avslutar ett kontrakt genom dom eller beslut kan bero på ett faktiskt avtalsbrott från endera parten, men kan även vara en stadfästelse av en förlikning, där parterna väljer att avsluta sin tvist för att begränsa sina ekonomiska risker till följd av en osäker processutgång. Bolagsverket avstyrker därför att referenstagningen regleras i LOV. I stället förordar Bolagsverket en lösning som liknar den som redan finns i 14 kap. 5 § lagen om offentlig upphandling.

När det gäller Konkurrensverkets förslag att utöka kontrollen via den samordnade registerkontrollen till att omfatta bl.a. nyckelpersoner, kommer det inte vara någon uppgift som går att hämta ur något befintligt register. Konkurrensverket föreslår varken någon definition av vad en nyckelperson är eller hur denne ska kunna identifieras för kontroll genom en samordnad registerkontroll. Konkurrensverket föreslår inte heller någon avgränsning av hur långt bakåt i en ägarstruktur en kontroll ska göras. Om ägarbilden är en stor koncern, hur många av dessa bolag/ägare ska då ingå i en samordnad registerkontroll för att det ska anses vara en koppling till det företag kontrollen avser? Vidare behöver man fundera över vilken slags ägarkontroll som krävs för att det ska anses finnas en koppling till det bolag kontrollen avser? Det behöver vara tydliggjort för att Bolagsverket ska kunna genomföra en registerkontroll enligt Konkurrensverkets förslag i denna del.

6.5.1 Krav på riktlinjer och dokumentation av kontrollåtgärder

Bolagsverket ser en risk för dubbelreglering av denna del av förslaget, eftersom 5 kap. 3 § kommunallagen redan ålägger fullmäktige att anta program för varje mandatperiod där tydliga mål och riktlinjer utifrån bl.a. effektivitets- och kvalitetssynpunkt fastställs för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare.

6.6.6 Vidareutveckling av flera pågående initiativ kan bidra till att möta behovet av tillgång till information

Bolagsverket har inga invändningar mot en utvidgning av informationsmängden i tjänsten för samordnad registerkontroll (SRK) för att möta fler behov från upphandlande myndigheter som tillämpa valfrihetssystem med stöd av LOV. Bolagsverkets bedömning är att en sådan tjänst är som mest effektiv när den kan utföras digitalt, utan manuell hantering. De ytterligare uppgifter som SRK ska innehålla måste emellertid preciseras genom tydliga bestämmelser i lag eller förordning. Exempelvis behöver det förtydligas vad som avses med "fler missförhållanden". Av rapportens författningskommentar framgår att det är fråga om en bedömning från fall till fall och de exempel som ges är hämtade från praxis (s 250f i rapporten). SRK bygger på inhämtning av faktauppgifter från registerförande myndigheter, och det är oklart för Bolagsverket vilka uppgifter som kan inhämtas för kontroll av "missförhållanden" och från vem uppgifterna ska inhämtas? Det är också oklart om uppgifterna i fråga är allmänt tillgängliga och om de i så fall omfattas av sekretess. Med beaktande av att Konkurrensverket också föreslår en utvidgning av den personkrets som ska kontrolleras, konstaterar Bolagsverket att det skulle vara en omfattande mängd personuppgifter av mer eller mindre känslig karaktär som skulle

omfattas av föreslagen utvidgning av SRK. Det innebär att det också behövs en översyn över Bolagsverkets rättsliga förutsättningar att behandla personuppgifter för den utvidgade kontrollen (inhämtande, bearbetning, lagring och vidareförmedling). Här kan även bestämmelsen om enskildas skydd mot betydande intrång i den personliga integriteten från det allmänna i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen vara av intresse att belysa. Även behovet av sekretessbestämmelser till skydd för den enskildes intressen kan behöva ses över.

Eftersom det är fråga om informationsmängder som gäller enbart vid tillämpning av LOV, är det sannolikt att Bolagsverket skulle behöva utveckla en egen uppgiftskanal för den tillkommande informationen om "missförhållanden", något som också behöver beaktas i en eventuell utvidgning av informationsmängden i SRK. Bolagsverket vill framhålla vikten av att en utveckling av SRK ska ske stegvis och att Bolagsverket behöver ha möjlighet att planlägga och samordna utvecklingen av SRK för hantering av utvidgad informationsmängd enligt LOV. I sammanhanget vill Bolagsverket också framhålla att en parallell utveckling av två separata uppgiftskanaler kräver ökade resurser för Bolagsverket. Bolagsverket anser därför att det inte är möjligt att redan nu vidta åtgärder för att vidareutveckla SRK, vilket Konkurrensverket föreslår. Det finns därmed stora fördelar med att avvakta med ett införande av en funktion för kontroll av missförhållanden rörande företag och dess företrädare och andra funktionärer, då det krävs att Bolagsverket ges möjlighet att planlägga och samordna den med utvecklingen av SRK.

6.6.7 Även förslag på andra områden kan bidra till att motverka oseriösa och kriminella aktörer inom valfrihetssystemen

Ett belastningsregister för juridiska personer bör utredas

Bolagsverket ställer sig tveksam till behovet av ett belastningsregister för juridiska personer. Det kan vara motiverat med en kontroll av företagets eventuella tidigare lagöverträdelser, men ett företag består ju av fysiska personer och deras beslut. Kontrollen av fysiska personer föreslås utvidgas (avsnitt 6.3.4 i rapporten) och personer kan lätt bytas ut i ett företag. Ett företags historiska belastning behöver således inte ha någon betydelse för företagets aktuella verksamhet. Det kommer således att kräva en noggrann rättslig analys av den tidigare bestraffningen i förhållande till aktuell verksamhet, en analys som sannolikt inte är helt enkel för kommuner och regioner att genomföra. Bolagsverket ser därför en risk för att ett sådant register medför en dubbelbestraffning av ett företags verksamhet.

Det kan finnas skäl att överväga en utökad revisorsplikt

Som Bolagsverket har framfört i sitt yttrande över remissen av betänkandet Bolag och brott – några åtgärder mot oseriösa företag (SOU 2023:34)¹ anser Bolagsverket att ett återinförande av revisionsplikten måste övervägas noggrant, eftersom företagare får ökade kostnader och ökad administration. För att det ska ske bör det därför tydligare visas att effekterna av ett återinförande helt klart överväger dessa nackdelar för företagen. Bolagsverket anser därför att den samhällsliga vinsten med ett införande av revisorsplikt för företag med tjänsteverksamhet inom ramen för LOV behöver vara noggrant analyserad och bedömd. Det kan också finnas behov att se över Konkurrensverkets förslag i denna del i relation till den fria rörligheten för tjänster/etableringsfriheten och till näringsfriheten.

Ett alternativ till Konkurrensverkets förslag skulle kunna vara att tydliggöra upphandlande myndighets skyldighet till kontroll av revisorsplikten i det föreslagna 11 kapitlet LOV om kontroll och uppföljning.

¹ AD 4432/2023, 2023-12-14.

Yttrandet har beslutats av generaldirektören Inga Otmalm efter föredragning av verksjuristen Anna Renman. I den slutliga handläggningen har också direktören Helene Lindqvist, rättschefen Maria Monthure och chefen för Brottsförebyggande avdelningen Ola Pettersson deltagit.

Inga Otmalm

Anna Renman